

УДК 364.027

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2026.64.60>

ПОЛІТИЧНИЙ РІВЕНЬ ВЕТЕРАНСЬКИХ ВИМОГ: ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ТА КООПЕРАЦІЙНІ ПРАКТИКИ

Костянтин Татаркін

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
кафедра політології, соціології та публічного управління
просп. Науки, 72, 49010, м. Дніпро, Україна*

Розглядається політична участь ветеранських організацій, спільнот і рухів, які виступають однією з найбільш проактивних частин громадянського суспільства. Вивчено мотиви висування ветеранських політичних вимог щодо подолання впливу неоконсервативних (монетаристських) тенденцій та технократичних практик у соціальному обслуговуванні й задоволенні соціальних інтересів широких верств громадян. Встановлено значення підсилення управлінської спроможності урядів та адміністрацій у рамках взаємодії з ветеранськими рухами. Зазначено, що в повоєнний період українські ветерани Збройних Сил мають стати однією з головних гарантій розбудови демократичної державності. Виявлено, що унікальний досвід і внесок ветеранів до формування національної безпеки робить їх ключовими зацікавленими сторонами в дискусіях щодо соціального захисту, зайнятості та доступу до послуг. Розглянуто кейс упровадження гендерної рівності в США для жінок-ветеранів, який показав, що під час повернення до цивільного життя в суспільстві після служби в армії ця група ветеранів стикається з проблемами інтеграції. У статті застосовуються поширені політологічні методичні засоби. Зокрема, системний аналіз описує рівень політичної залученості ветеранських рухів до висування відповідних вимог. Структурний аналіз визначає найбільш вживані форми громадянської колаборації та їх результативність.

З'ясовано, що ветерани в країнах НАТО ефективно використовують низку інструментів адвокації. Увага приділяється політичному активізму ветеранів на місцевому рівні, які висувають політичні вимоги через ради ветеранів, роботу з громадами та партнерство з постачальниками соціальних послуг. Встановлено, що інституалізовані групи ветеранів співпрацюють із жіночими організаціями, групами адвокації расових та етнічних меншин і рухами за громадянські права. Виявлено, що міжсекторна громадська адвокація розширює вплив, надаючи розголос перспективам соціальної справедливості в рамках залучення ветеранів. Розкрито значення лобювання обраних посадовців та державних установ щодо впровадження та прийняття законодавства, дружнього до ветеранів, організації публічних демонстрацій, кампаній з підвищення обізнаності та громадських форумів. З'ясовано, що формування коаліцій з іншими маргіналізованими групами для посилення адвокаційних зусиль також створює сприятливе комунікаційне тло. Доведено, що сучасні ветеранські організації інтенсивно утворюють колаборативні (коаліційні) структури з політичними групами гендерних, расових, релігійних спільнот. Розкрито завдання консолідації наявних структур ветеранського середовища в післявоєнний період в Україні в контексті пошуку взаємодії між різними поколіннями ветеранів, вироблення спільної платформи відстоювання вимог тощо.

Ключові слова: порядок денний, політичні інститути, ветеранські організації, політичні вимоги, громадські мережі, колаборація, громадянська адвокація.

Вступ. У сучасному демократичному політичному середовищі інституалізоване висування політичних вимог є одним з основних елементів функціонування політичної системи. Схема зворотного зв'язку дає можливість, згідно з класичними політико-системними уявленнями, підтримувати постійне оновлення обізнаності політичної влади

© Татаркін К., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

в потребах суспільства. Ветеранські організації, спільноти та рухи виступають однією із найбільш проактивних частин громадянського суспільства. В умовах сталої демократії ветеранські громадські групи у своїй діяльності виходять далеко за межі проблем, пов'язаних лише з інтеграцією військових, які виконали свій обов'язок перед державою і суспільством.

Політичні вимоги ветеранів стосуються комплексного перетворення підходів державних інституцій до потреб колишніх військовослужбовців і членів їх родин. Також вони вимагають подолання впливу неоконсервативних (монетаристських) тенденцій та технократичних практик в обслуговуванні й задоволенні соціальних інтересів широких верств громадян.

Адаптація ветеранських рухів до цифрових умов політичної діяльності викликає зацікавлення через актуалізацію військових викликів для багатьох регіонів світу. Стан і статус колишніх військовослужбовців на політичному рівні потребує комплексної модернізації. Ідеться про врахування новітніх тенденцій соціального забезпечення, а також механізмів формування адаптивного середовища з боку профільних інституцій та систем соціальної допомоги.

Важливим аспектом розвитку ветеранського руху в політичному вимірі є інтеграція політичних вимог до порядку денного. Попри досяжність цифрових засобів і платформ для політичного й соціального самовиразу, реальне ухвалення рішень потребує цілеспрямованої діяльності на основі врегульованого легального лобізму.

Для сучасної України політична інституалізація ветеранського руху на нових демократичних засадах є шляхом не лише відстоювання інтересів громадян, які мають військовий та бойовий досвід. Ідеться про якісне посилення дієвості партійної системи, підвищення спроможності локальних громад, підсилення управлінської спроможності урядів та адміністрацій. У повоєнний період українські ветерани Збройних Сил мають стати однією з головних гарантій розбудови демократичних державності та захисту європейського вектора політичних трансформацій.

Аналіз публікацій. Вимоги ветеранів як громадських спільнот знайшли відгук у сучасному міждисциплінарному науковому дискурсі. К. Горішня розкриває особливості професійного самовизначення ветеранів на основі новітніх способів діагностування [1], Т. Захаріна вивчає зміни в соціальній роботі з ветеранами на тлі подій російсько-української війни [2], М. Кириленко розглядає міфи про психологічну допомогу ветеранам [3], Р. Шевченко аналізує міжнародний досвід, інноваційні підходи до організації соціального захисту ветеранів війни [4]. Попри наявність значних доробків, актуалізується проблема консолідації вимог ветеранів на політичному рівні.

Метою статті є виявлення специфіки відстоювання вимог ветеранів в умовах, коли соціальний рівень не забезпечує відповідних показників функціональності. Завданням статті є ідентифікація інституційних важелів залучення ветеранських інтересів до політичного порядку денного.

Основний зміст статті. Сучасні ветерани в різних країнах світу є особливою групою в суспільстві, чий унікальний досвід і внесок у національну безпеку робить їх ключовими зацікавленими сторонами в дискусіях щодо соціального захисту, зайнятості та доступу до послуг. У Сполучених Штатах та інших країнах НАТО ветерани консолідуються для захисту своїх вимог і потреб шляхом легального лобювання, політичного активізму та формування коаліцій з іншими меншарними групами, включно з представниками гендерних, расових та етноконфесійних меншин. У рамках нашої роботи ми розглядаємо використання ветеранськими рухами політичних механізмів на різних рівнях для

вирішення критично важливих проблем. При цьому окремі державно-громадські ініціативи вже виходять на міжнародний рівень.

Зокрема, прикметним практичним кейсом є кейс розбудови мереж гендерної рівності для жінок-ветеранів за підтримки Державного департаменту США. Цей досвід поширюється для покращення становища жінок-ветеранів в Україні. У рамках оцінювання актуальності, ефективності, результативності, впливу та сталості Програми VRP (програми реабілітації ветеранів. – *Авт.*) оцінка мала дві цілі: 1) зрозуміти, якою мірою застосовані програмні підходи призвели до очікуваних та неочікуваних змін; 2) дослідити, чи призвели ці підходи до сталого ефекту. Оцінка, що проведена з березня 2022 року по лютий 2023 року й охоплює діяльність від початку Програми VRP до грудня 2022 року, стане основою для програм для ветеранів для громадських організацій та Посольства в Києві [5]. Указане свідчить, що в Україні існує середовище ухвалення рішень, яке «генерує» можливості відстоювання прав ветеранів та орієнтується на зарубіжні стандарти.

Вивчення досвіду провідних демократичних країн демонструє, що у Сполучених Штатах та низці країн НАТО ветерани все ще стикаються з багатьма проблемами. Серед них найпоширенішими є бідність, безробіття, проблеми психічного здоров'я, безпритульність та труднощі з доступом до медичних і соціальних послуг. Такі організації, як Центр сприяння розвитку ветеранів та Організація ветеранів-інвалідів Америки (DAV) [11], відіграли ключову роль у захисті прав ветеранів у рамках забезпечення юридичного представництва, адвокації, підвищення обізнаності громадськості та законодавчого лобіювання. Наприклад, DAV уже понад століття впливає на формування соціальної політики США, яка покращує пільги для ветеранів, послуги психічного здоров'я та мережі адресної підтримки (зокрема, на гендерній основі) [11].

Практичний кейс упровадження гендерної рівності для жінок-ветеранів показав, що коли настає час повертатися до життя в суспільстві після служби в армії, жінки-ветерани стикаються зі значними й унікальними проблемами адаптації порівняно з ветеранами-чоловіками. Жінки-ветерани зазначають, що доступні ресурси для ветеранів не дуже відповідають їхнім унікальним потребам. Наприклад, вони описують себе як ізольованих (особливих) відвідувачів на ветеранських заходах, через що вони не користуються підтримкою та товариством, якими користуються їхні колеги-чоловіки. Багато хто із жінок-ветеранів повідомляє, що зрештою вони повністю відходять від своєї ветеранської ідентичності [5].

Подібні організації безпосередньо залучають законодавців до просування законопроектів, що покращують якість життя ветеранів, включно з підвищенням заробітної плати молодшим військовослужбовцям, розширенням допомоги в житлових питаннях, доступом до догляду за дітьми та покращенням інфраструктури охорони здоров'я.

Створена для кращого задоволення унікальних потреб жінок-ветеранок США Мережа жінок-ветеранок (WoVen), що базується в Медичній школі Бостонського університету, як мережа взаємодопомоги призначена для задоволення потреб у соціальній підтримці та зв'язках між жінками-ветеранами. Мережа пропонує програму, яка забезпечує підтримку через зустрічі, присвячені таким темам, як перехідні періоди, баланс, зняття стресу, здоровий спосіб життя, зв'язки та самоповага. З моменту створення перших пілотних груп у серпні 2017 року відгуки жінок-ветеранок були дуже позитивними [12]. Наведений досвід демонструє комплексний характер і багатосторонність залучених акторів у контексті забезпечення прав ветеранів.

Моделі інституційної консолідації існують у всіх країнах НАТО, де є групи ветеранів. Зокрема, просування вимог ветеранів на політичний рівень підтримане такими альянсами, як Ініціатива ветеранів НАТО (NAVI), що бере участь у трансатлантичній співпраці

для покращення добробуту ветеранів [9]. NAVI сприяє дослідженням, політичній адвокації та розбудові спільноти серед ветеранів, поширюючи спільну позицію ветеранського середовища на глобальні платформи.

Уже згадана спільнота WoVen надає вкрай необхідний простір для жінок-ветеранок, а також допомагає покращити якість їхнього життя та добробут. Про масштаби діяльності та колаборації свідчать дані про понад 4000 американських жінок-ветеранок, які зареєструвалися в національній спільноті WoVen. Крім того, понад 1800 жінок взяли участь у групах WoVen. У відповідь на виклики, спричинені COVID-19, мережа запустила онлайн-групи як новий спосіб проведення своїх сесій, і тепер вони пропонуються разом з оригінальною очною програмою [12].

Ветерани в країнах НАТО ефективно використовують низку інструментів громадянської адвокації. До них належать індивідуальний та локальний активізм, офіційне лобювання, громадські кампанії, участь в урядових консультативних органах і використання міжнародних структур, зосереджених на підтримці та просуванні ветеранів [6].

Попри відчутні здобутки, процес вивчення стану забезпечення вимог ветеранів триває. Політолог і фахівець з міжнародного права Массачусетського університету Дж. Роуен зазначає, що зміни в законодавстві спричинили погіршення стану ветеранів США. Зокрема, майже 30 % працівників федеральних установ є ветеранами, половина з яких мають інвалідність. Це означає, що ветерани, які становлять 6,1 % населення США, непропорційно постраждали від скорочення штату федеральних працівників [8].

Організації громадянської адвокації ветеранів надають пріоритет законодавчій підтримці, спрямованій на політику соціального захисту, яка охоплює доступність медичної допомоги, послуги психічного здоров'я, стабільність житла та можливості працевлаштування [10]. Закон США «Про покращення якості життя військовослужбовців та національну оборонну санкціонованість» 2025 року є прикладом комплексного впливу на законодавство, що є результатом таких зусиль ветеранського руху.

Проте проблеми працевлаштування ветеранів у США залишаються актуальними. На думку Дж. Роуен, із 38 000 федеральних працівників, звільнених за перші п'ять тижнів адміністрації Д. Трампа, 6000 є ветеранами. Ці скорочення нівелюють інвестиції президента Джо Байдена в Міністерство ветеранів для вирішення давніх кадрових проблем. Звіт Управління генерального інспектора за 2024 рік про нестачу персоналу в Міністерстві ветеранів показує, що 137 зі 139 медичних центрів Міністерства ветеранів по всій країні повідомляють про серйозну нестачу персоналу принаймні в одній галузі, зокрема в сестринській справі та психології [8].

Політичний наступ нової адміністрації США (із січня 2025 р.) на права ветеранів викликає протестну реакцію. Дж. Роуен вказує на проблему нестачі персоналу, яка призвела до тривалого часу очікування на медичну допомогу. Цей час очікування варіюється від кількох днів до кількох місяців. При цьому деякі клініки Міністерства ветеранів усе ще настільки недоукомплектовані, що не можуть приймати нових пацієнтів для надання первинної медичної допомоги або послуг у сфері ментального здоров'я. Збільшення штату за останні кілька років дало можливість скоротити час очікування та водночас надати допомогу більшій кількості ветеранів. У 2024 році Міністерство ветеранів США заявило, що наполегливо працює над заповненням 66 000 вакансій, прагнучи покращити медичне обслуговування для понад 9 мільйонів ветеранів [8].

На місцевому рівні ветерани також беруть участь у політичному активізмі через ради ветеранів, роботу з громадами та партнерство з постачальниками соціальних послуг. Проекти правової допомоги, як-от, зокрема, «Проект адвокації ветеранів», надають вирішальну

підтримку в подоланні бюрократичних перешкод для отримання пільг, житла та юридичного супроводу [10]. У такий спосіб покращується стан соціального захисту та стабільність зайнятості.

Неурядова організація «Кампанія ветеранів» (Veterans Campaign) із США проводить виїзні семінари по всій країні, щоб навчити ветеранів, військовослужбовців, які завершують службу, та членів військової спільноти базових навичок, необхідних для успішного проведення кампанії щодо балотування на виборні посади, адвокації чи реалізації громадянських ініціатив [12].

Громадська адвокація ветеранів визнає різноманітність самого ветеранського населення та кооперується з рухами, зосередженими на гендерній рівності, расовій справедливості та правах меншин. Групи ветеранів у рамках висування та відстоювання вимог співпрацюють із жіночими організаціями, групами адвокації расових та етнічних меншин та рухами за права ЛГБТК+. Фокус кооперативних зусиль спрямований на розв'язання таких проблем, як дискримінація, нерівний доступ до охорони здоров'я та нерівність у зайнятості. Важливим результатом спільної громадської праці є розвиток лідерства серед ветеранів. Зокрема, «Кампанія ветеранів» проводить щомісячний форум для вищих громадських і політичних лідерів в уряді з метою поширення досвіду співпраці з військовою спільнотою та надання відповідей на питання молодих лідерів-ветеранів у неформальному середовищі [12].

Міжсекторна громадянська адвокація розширює вплив, надаючи розголос перспективам соціальної справедливості в рамках залучення ветеранів. Громадянські кампанії та ініціативи посилюють вимоги щодо справедливої соціальної політики. Наприклад, зусилля щодо покращення послуг у сфері ментального здоров'я для ветеранів часто спрямовані на розуміння расової нерівності в результатах охорони здоров'я. Крім того, ЛГБТ-ветерани виступають за інклюзивну політику в організаціях ветеранської служби та державних програмах [8]. Такі коаліції зміцнюють солідарність, підвищують видимість та посилюють політичний вплив.

Уже згадана нами «Кампанія ветеранів» постійно досліджує тенденції та динаміку участі військової спільноти в громадському та політичному лідерстві, зокрема, відстежуючи ветеранів на виборних посадах та успішну тактику кампанії для ветеранів на місцевому, державному та федеральному рівнях. Наприклад, «Кампанія ветеранів» розробила та видала «Польовий посібник кандидата», мета якого – забезпечити ветеранів усім необхідним для перемоги [12].

Ветерани країн НАТО використовують різні форми політичного активізму для просування програм покращення соціального забезпечення. Досить поширеними засобами є лобювання рішень обраних посадовців та державних установ щодо впровадження та прийняття законодавства, дружнього до ветеранів, організація публічних демонстрацій, кампаній із підвищення обізнаності та громадських форумів. Позитивне значення має участь у дорадчих комітетах і радах ветеранів, які впливають на політику й адміністративну практику.

Одним з дієвих важелів впливу на ситуацію є залучення ЗМІ та технологій зв'язків із громадськістю для навчання громадськості та посилення політичного тиску. Формування коаліцій з іншими маргіналізованими групами для посилення адвокаційних зусиль також створює сприятливе комунікаційне тло. Як наслідок, на місцевому рівні ветерани нерідко виступають за кращий доступ до послуг через співпрацю з муніципальними органами влади й організаціями соціального обслуговування.

Ефективними формами колаборації є юридичні клініки, що спеціалізуються на питаннях захисту прав ветеранів. Вони проводять семінари з працевлаштування та

допомагають орієнтуватися в системі охорони здоров'я. Такі міжсекторальні громадські ініціативи покращують доступність послуг безпосередньо в громадах.

Об'єднання ветеранів у Сполучених Штатах та в інших країнах НАТО для політичної адвокації соціального захисту, працевлаштування та доступності послуг є динамічним, багатовимірним процесом інституалізації. Він поєднує традиційне лобіювання з низовим активізмом та створенням громадських коаліцій. Організації ветеранів довели свою ефективність у впливі на законодавство та політику, а також упроваджують інновації на місцевому рівні, щоб забезпечити всебічне задоволення потреб ветеранів. Колаборація між гендерними, расовими та іншими меншоритарними групами значно зміцнює колективні зусилля, підкреслюючи інклюзивний та міжгалузевий характер захисту прав ветеранів на політичному рівні. Постійна взаємодія та співпраця між окремими ветеранами та їх національними, регіональними й локальними організаціями поступово формує мережеве інституційне середовище, яке впливає на порядок денний діяльності профільних служб та агенцій.

Висновки. Таким чином, базовою «точкою доступу» для ветеранських рухів до політичного порядку денного є агрегування й артикуляція широких соціальних інтересів. Попри те, що ветерани мають специфічний досвід та потреби, їх інтереси на політичному рівні збігаються з вимогами політичного представництва, інклюзивності й адекватного реагування на кризові явища. Бюрократичне державно-управлінське середовище має консервативні тенденції взаємодії з ветеранським громадським середовищем. Це не відповідає рівню ветеранських вимог і не забезпечує відповідного рівня чутливості та сприйняття їх проблем у суспільстві.

Сучасні ветеранські організації інтенсивно утворюють колаборативні (коаліційні) структури з політичними групами гендерних, расових, релігійних спільнот. Разом вони можуть висувати вимоги на політичний рівень у межах афіліації з відповідними ідеологічними партіями. Разом із тим в умовах цифровізації ветеранські спільноти спроможні самостійно формувати порядок денний на основі розгортання інформаційних кампаній, фандрайзингових проєктів тощо.

Проактивна медійна політика ветеранських організацій сьогодні є однією з базових передумов успіху в просуванні вимог. Для цього потрібні доступ до публічної інформації, належні умови взаємодії та діалогу. В умовах сучасної України в післявоєнний період завданнями ветеранського середовища є консолідація наявних структур, пошук взаємодії між різними поколіннями ветеранів, вироблення спільної платформи відстоювання вимог тощо.

Важливим завданням є також уникнення афіліації з радикальними політичними силами та ідентифікація з одним ідейним брендом. Специфіку політико-комунікаційної активності ветеранських рухів слід розглянути в наших подальших дослідженнях.

Список використаної літератури

1. Горішня К. І. Способи діагностування особливостей професійного самовизначення ветеранів. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2019. Вип. 43. С. 166–172.
2. Захаріна Т. І. Російсько-українська війна як каталізатор змін у соціальній роботі з ветеранами. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2024. № 3. С. 26–35.
3. Кириленко М. Міфи про психологічну допомогу ветеранам. *Фармацевт. Практик*. 2019. № 10. С. 50–52.
4. Шевченко Р. П. Інноваційні підходи до організації соціального захисту ветеранів війни: міжнародний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 3. С. 184–188.

5. Transforming Research into Action: Enhancing Veteran Support and Gender Equity in Ukraine. Building a sisterhood for women veterans. URL: <https://2021-2025.state.gov/transforming-research-into-action-enhancing-veteran-support-and-gender-equity-in-ukraine/>.
6. Center for Veterans' Advancement. Public Counsel, URL: <https://publiccounsel.org/programs/center-for-veterans-advancement/>.
7. Guide to Nongovernmental Organizations for the Military. Defense Technical Information Center. DTIC ADA519436, URL: <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/ADA519436.pdf>.
8. Rowen J. 5 reasons veterans are especially hard-hit by federal cuts. URL: <https://theconversation.com/5-reasons-veterans-are-especially-hard-hit-by-federal-cuts-251188>.
9. Statement NATO vetrans initiative (NAVI) URL: <https://nato-veterans.org/>.
10. Veterans Advocates: How DAV Leads the Charge. Disabled American Veterans (DAV). DAV. January 8, 2025. URL: <https://www.dav.org/what-we-do/how-we-help/advocating-for-veterans-everywhere/>.
11. Veterans campaign. URL: <https://www.veteranscampaign.org/>.
12. WoVeN's Mission. URL: <https://www.wovenwomenvets.org/>.

POLITICAL LEVEL OF VETERANS' DEMANDS: INSTITUTIONAL PRINCIPLES AND COOPERATION PRACTICES

Konstantyn Tatarkin

*Oles Honchar Dnipro National University,
Department of Political Science, Sociology and Public Administration
Nauky Ave., 72, 49010, Dnipro, Ukraine*

The article examines the political participation of veteran organizations, communities and movements, which are one of the most proactive parts of civil society. The motives for putting forward veteran political demands to overcome the influence of neoconservative (monetarist) tendencies and technocratic practices in social services and to satisfy the social interests of broad segments of citizens are studied. The importance of strengthening the managerial capacity of governments and administrations within the framework of interaction with veteran movements is established. It is noted that in the post-war period, Ukrainian veterans of the Armed Forces should become one of the main guarantees of building democratic states. It is revealed that the unique experience and contribution of veterans to the formation of national security makes them key stakeholders in discussions on social protection, employment and access to services. The case of the implementation of gender equality in the USA for female veterans is considered, which showed that when returning to civilian life in society after serving in the army, this group of veterans encounters integration problems. The article uses common political science methodological tools. In particular, a systemic analysis describes the level of political involvement of veteran movements in putting forward relevant demands. Structural analysis determines the most commonly used forms of civil collaboration and their effectiveness.

It is found that veterans in NATO countries effectively use a number of advocacy tools. Attention is paid to the political activism of veterans at the local level, who put forward political demands through veterans' councils, work with communities and partnerships with social service providers. It is established that institutionalized veterans' groups cooperate with women's organizations, racial and ethnic minority advocacy groups, and rights movements. It is revealed that intersectoral public advocacy expands influence by giving publicity to social justice perspectives within the framework of veterans' involvement. The importance of lobbying elected officials and government agencies for the implementation and adoption of veteran-friendly legislation, organizing public demonstrations, awareness-raising campaigns, and public forums is revealed. It is found that forming coalitions with other marginalized groups to strengthen advocacy efforts also creates a favorable communication background. It is proven that modern veterans' organizations

intensively form collaborative (coalition) structures with political groups of gender, racial, and religious communities. The task of consolidating existing structures of the veterans' environment in the post-war period is revealed in the context of searching for interaction between different generations of veterans, developing a common platform for advocating for demands, etc.

Key words: political agenda, political institutions, veterans' organizations, political demands, civic networks, collaboration, civic advocacy.

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026